

**Milan Škulić, Milica Kolaković-Bojović, Marina
Matić-Bošković, *Uloga Ustavnog suda Republike
Srbije u zaštiti ljudskih prava u kaznenim
postupcima*, Institut za kriminološka i sociološka
istraživanja, 2024, str. 264**

Ustavni sud nije deo sudske vlasti, te ni krivični sud, ali se suštinski smatra sudom u „*sui generis*” smislu. „Poslednja je brana u zaštiti ljudskih prava” u nacionalnom okviru. Profesor dr Milan Škulić, redovni profesor na Katedri za krivično pravo Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu i sudija Ustavnog suda, objašnjavajući ulogu Ustavnog suda u domenu kaznenopravnog segmenta pravnog sistema Republike Srbije u brojnim naučnim radovima i na naučnim skupovima, isticao je da odlučujući o ustavnim žalbama protiv pravnosnažnih sudskih odluka donetih u krivičnom postupku, Ustavni sud svojim odlukama ostvaruje i odgovarajuće krivičnopravno dejstvo. Njegova uloga je kontrolnog karaktera u odnosu na odluke redovnih sudova i ogleda se u ispitivanju „mogućih povreda osnovnih ljudskih prava i sloboda u redovnim sudskim postupcima”, te i u kaznenim postupcima.

Opisana uloga Ustavnog suda ukazuje na jedinstven spoj teorijskog i praktičnog značaja monografije. Njeni autori su pored profesora dr Milana Škulića i više naučne saradnice Institu-

ta za kriminološka i sociološka istraživanja, dr Milica Kolaković-Bojović i dr Marina Matić-Bošković, priznate autorke u oblasti kaznenog prava koje su brojna istraživanja posvetile tematikama koje se odnose na ostvarivanje osnovnih ljudskih prava u kaznenim postupcima, pravima žrtava/oštećenih i okrivljenih u krivičnom postupku. Na značaj monografije ukazuje veoma visok procenat predmeta po ustavnim žalbama. Pretežnim delom je usmerena ka istraživanju prakse Ustavnog suda Republike Srbije, zaključcima koji se mogu izvesti iz statističkih podataka, kvalitativnoj analizi većeg broja relevantnih odluka Ustavnog suda i najvažnijih spornih pitanja u praksi. Rezultati su u velikoj meri brojni praktični predlozi i smernice za unapređenje rada Ustavnog suda.

Monografija se sastoji od četiri celine. U *prvom poglavlju* definisan je predmet i izložena metodologija analize. Najpre, predmet analize su ustavna prava koja se ugrožavaju/povređuju u kaznenim postupcima. Autori ukazuju na mehanizme zaštite prava, njihovo korišćenje/nedovoljno korišćenje u praksi i ozbiljnost posledica povreda

prava, izdvajajući povrede prava maloletnih učesnika u krivičnom postupku.

Drugo poglavlje sadrži istraživanje normativnog i institucionalnog okvira ustavnopravne zaštite. Razmatra koren i razvoj ustavnog sudstva, izbor i položaj sudija Ustavnog suda, rad Ustavnog suda, njegove organizacione strukture i uticaj administrativno-tehničkih kapaciteta na efikasnost rada Ustavnog suda, kojem se u ranije objavljenim istraživanjima nije posvećivala dovoljna pažnja. Posebno se izdvaja problematika izazova popunjavanja upražnjenih mesta za sudije Ustavnog suda kao i veoma visoka upražnjenost radnih mesta, naročito za pojedine kategorije zaposlenih, koja značajno utiče na delotvoran rad. Dragoceni su potencijalni predlozi utemeljeni na sagledavanju uporednopravnih iskustava i preporukama Venecijanske komisije. Naglašava se sve veći potencijalni značaj pomoćne uloge veštačke inteligencije, u domenu asistencije u istraživanju i upravljanju predmetima, utemeljen na obradi velikog broja podataka i dokumenata za veoma kratko vreme. Značajan deo poglavlja odnosi se na pravila postupka u vezi sa ustavnim žalbom.

U *trećem poglavlju* izlažu se rezultati empirijskog istraživanja, detaljne kvantitativne analize prakse postupanja po ustavnim žalbama. Ukazuje se na koje ustavno pravo se odnosi najveći broj povreda i na ključna pravna pitanja, te organe koji su najčešće povređivali ustavna prava. Najveći broj povreda odnosi se na pravo na pravično suđenje, zatim na pravo na slobodu i bezbednost. Povrede ovih prava sagledavane su sveobuhvatno u narednom poglavlju, putem analize sudske prakse, doktrinarne i uporednopravne analize.

Završno, *četvrto poglavlje*, sadrži složenu studiju slučaja relevantnih pitanja iz prakse Ustavnog suda u postupcima po ustavnoj žalbi. Kvalitativno se analiziraju pitanja koja su izdvojena kao najznačajnija za detaljno razmatranje, zbog praktičnog značaja za praksu redovnih sudova, i najspornija u praksi odlučivanja o ustavnim žalbama, kao što je delovanje/nedelovanje načela *ne bis in idem*, primena načela pritvora, određivanje i dalje trajanje pritvora i mere zabrane napuštanja stana/kućnog pritvora, povreda prava oštećenih/određenih kategorija oštećenih i okrivljenih u krivičnom postupku, malog značaja određenih kazni izrečenih od strane prekršajnih sudova u konkretnim predmetima, kažnjavanje građana zbog nepoštovanja određenih zabrana u vreme vanrednog stanja tokom trajanja pandemije Covid 19. Ovo poglavlje sadrži višeslojnu analizu načela *ne bis in idem*, sa aspekta nauke krivičnog procesnog prava; međunarodnopravne regulative; relevantnih stavova Evropskog suda za ljudska prava, ispoljavajući izražen kritički osvrt uz ocenu nagoveštaja „izvesnih/mogućih promena” u stavovima; relevantnih stavova Evropskog suda pravde; „novih kriterijuma” u praksi Ustavnog suda zasnovanim na stavovima EC/JP. Izrazit praktični značaj detaljne analize primene načela *ne bis in idem* proizlazi iz mogućnosti da više kaznenih dela proističu iz istog životnog događaja, „konkurencije” nekih krivičnih dela i prekršaja i potencijalne reforme kaznenog zakonodavstva u pravcu prečišćavanja „preklapanja” nekih krivičnih dela i prekršaja, kao i odnosa krivičnih dela i određenih disciplinskih delikata. U praksi se može pojaviti pitanje da li pravnosnažna odluka doneta u disciplinskom postupku „proizvodi dejstvo u smislu načela *ne*

bis in idem i u odnosu na druge moguće deliktne postupke” ili obrnuto, može se dogoditi situacija da lice odgovara u prekršajnom/krivičnom postupku, na osnovu pravnosnažne sudske odluke, a da se kasnije goni u disciplinskom postupku za isto delo. Nadalje, u četvrtom poglavlju, analiziraju se potencijalne povrede prava na slobodu i bezbednost i izlaže sadržaj veoma zanimljivog izdvojenog mišljenje sudije Ustavnog suda, profesora dr Milana Škulića na jednu odluku Ustavnog suda, u kojem se ukazuje na opasnosti pogrešnog pozivanja na praksu ESLJP i zalaženja Ustavnog suda u instanciono odlučivanje u postupku po ustavnoj žalbi.

Monografija poseduje dragocen značaj za pravnu teoriju, praksu redovnih sudova u materiji kaznenog prava i ustavnosudsku praksu, te uopšte široku stručnu javnost koju je potrebno upoznati sa stavovima Ustavnog suda. Na sistematski način, koristeći multidisciplinarni pristup, rezultate empirijskog istraživanja i studije slučaja analizira potencijalne povrede osnovnih ljudskih

prava u kaznenim postupcima. Takođe, pruža praktične smernice za unapređenje efikasnosti rada Ustavnog suda, predloge usmerene na buduću reformu ustavnosudskog sistema, kao i predloge odgovarajućih normativnih izmena i dopuna u sferi pravnih lekova u krivičnom postupku u cilju jačanja sudske zaštite ustavnih prava koju pružaju redovni sudovi, te proširivanja nadležnosti Vrhovnog suda u krivičnopravnoj materiji. Cilj njenih zaključaka je optimalnije ostvarivanje uloge Ustavnog suda u pogledu zaštite ustavnih prava u kaznenim postupcima. Svojim jednostavnim stilom i praktičnim pristupom poseduje veliki edukativni potencijal za studente prava kojima se pruža prilika da prodube bazična znanja, pre svega o osnovnim ljudskim i manjinskim pravima, postupku po ustavnoj žalbi i osnovnim institutima krivičnog postupka.

dr Ivana Miljuš, docent
Univerzitet u Beogradu
– Pravni fakultet